

โดย ดร.ธนิต โสรัตน์ ประธานกลุ่มบริษัทวี-เซอร์ฟ
รองประธานสภานายจ้างผู้ประกอบการค้าและอุตสาหกรรมไทย
วันที่ 21 มกราคม 2564

1. ความหมายของตลาดแรงงาน

ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ให้ความหมายแรงงานในมิติที่แตกต่างกันไป สำหรับรายงานฉบับนี้นิยามว่าหมายถึงตัวบุคคลและหรือลำดับขั้นแห่งบุคคลซึ่งกำหนดโดยผู้เป็นเจ้าของซึ่งก็คือนายจ้าง ในอีกสถานะหนึ่งแรงงานจึงเป็นปัจจัยการผลิตประเภทหนึ่งเป็นปัจจัยที่ไม่ได้มาด้วยเปล่าแต่ได้มาในรูปของการจ่ายค่าจ้างและหรือค่าตอบแทนทั้งในรูปที่เป็นเงินตรา-สิ่งของหรือตำแหน่งหน้าที่เพื่อแลกเปลี่ยนกับงานที่ต้องทำ ในทางเศรษฐศาสตร์ให้ความสำคัญค่าจ้างในรูปของเงินตราซึ่งเป็นส่วนหนึ่งจากผลผลิตหรือบริการที่นำออกไปจำหน่ายแล้วได้กลับมาเป็นรายได้ของนายจ้างซึ่งบางส่วนจะจ่ายเป็นค่าจ้างตอบแทนการใช้แรงงานของลูกจ้าง ซึ่งผู้ใช้แรงงานในฐานะผู้บริโภคก็นำค่าจ้างไปใช้จ่ายใช้สอยทั้งสินค้าและบริการทำให้เกิดการผลิตและการลงทุนเป็นวัฏจักรของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม อีกทั้งเป็นกลไกก่อให้เกิดการรักษาฐานะจ้างงานและการจ้างงานเพิ่มขึ้นซึ่งผู้ใช้แรงงานในช่วงเวลาหนึ่งเวลาใดจึงอาจเป็นได้ทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค

บริบทของค่าจ้างตามค่านิยามข้างต้นจึงเป็นส่วนหนึ่งของราคาจะเป็นสัดส่วนมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับว่าสินค้านั้นมีสัดส่วนการใช้แรงงานมากหรือน้อย (Wage Content Intensive) กล่าวได้ว่าค่าจ้างมีส่วนสำคัญในการกำหนดราคาสินค้าหากค่าจ้างมีสัดส่วนที่สูงก็จะทำให้สินค้านั้นมีราคาสูงมีผลต่อขีดความสามารถในการแข่งขัน ปัจจุบันภายใต้การค้าเสรีและระบบโลจิสติกส์ที่มีต้นทุนต่ำทำให้ฐานการผลิตสามารถโยกย้ายไปผลิตในแหล่งที่มีต้นทุนค่าจ้างต่ำแล้วกลับส่งออกมาขายในประเทศที่มีต้นทุนแรงงานสูง โดยนายผู้ใช้แรงงานในฐานะผู้บริโภคจะเลือกใช้จ่ายใช้สอยหรือบริโภคสินค้าที่มีราคาต่ำในคุณภาพที่คล้ายกันเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดอุปสงค์ความต้องการที่มีต่อสินค้า ณ ระดับราคาใดราคาหนึ่งและเวลาใดเวลาหนึ่ง ดุลยภาพของราคา (Price Equilibrium) จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ภาคอุปทานมีการเพิ่มจำนวนแรงงานหรือลดจำนวนแรงงาน ที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าแรงงานเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจของประเทศทั้งระดับจุลภาคเกี่ยวข้องกับขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคเอกชน ขณะที่ด้านมหภาคแรงงานคือกลุ่มประชาชนส่วนใหญ่ในฐานะที่เป็นกำลังแรงงาน (Labour Force) มีผลต่อการเติบโตของเศรษฐกิจ, เสถียรภาพการเมือง, ความมั่นคงของรัฐเกือบทุกประเทศในโลกจึงมีกฎหมายแรงงาน, ค่าแรงขั้นต่ำหรือศาลแรงงานเพื่อใช้เป็นเครื่องมือให้ทั้งนายจ้าง-ลูกจ้างสามารถอยู่ร่วมกันได้ภายใต้กลไกการตลาด

ในอีกนัยหนึ่งตลาดแรงงาน หมายถึงปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจของแรงงานและนายจ้าง ณ เวลาใดเวลาหนึ่งในการที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจะเสนอและสนองราคาค่าตอบแทนการทำงานหรือค่าจ้าง ขึ้นอยู่กับกลไกและระดับคุณภาพของระดับค่าจ้างเกี่ยวข้องกับอุปสงค์และอุปทานของตลาดแรงงาน แต่ในข้อเท็จจริงทักษะและขีดความสามารถของแรงงานมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับวุฒิการศึกษา, ประสบการณ์, อุปสงค์และอุปทานตลอดจนปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจในการเจรจาต่อรองรวมถึงโอกาสการเข้าถึงแหล่งงาน ภายใต้เศรษฐกิจเปิดตลาดแรงงานประกอบไปด้วยแรงงานที่มีอำนาจต่อรองและขาดอำนาจต่อรอง อีกทั้งตลาดแรงงานยังประกอบด้วยแรงงานข้ามชาติ (Immigrant Labours) ต้นทุนต่ำที่เข้ามาทำงาน ในกรณีของประเทศไทยมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 6.0 ของกำลังแรงงานทั้งหมด นอกจากนี้อุปสงค์ในตลาดแรงงานยังเกี่ยวข้องกับผลิตภาพแรงงานต่อรายได้ (Productivity Per Income) และผลผลิตต่อหน่วยที่มีต้นทุนต่ำสุด ในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลความท้าทายของแรงงานยังเกี่ยวข้องกับการเข้ามาแทนที่ของเทคโนโลยีก้าวหน้าในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เอไออัจฉริยะ สมาร์ทโรบอท ระบบอัตโนมัติขั้นสูง สมาร์ทแอปพลิเคชันและตลอดจนธุรกรรมบนแพลตฟอร์มดิจิทัล ทำให้นายจ้างสามารถนำค่าจ้างมาเปรียบเทียบกับผลผลิตต่อหน่วยซึ่งมีต้นทุนต่ำกว่า ตลอดจนผลิตภาพแรงงานต่อรายได้ด้วยการเปรียบเทียบต้นทุนค่าจ้างกับต้นทุนของการใช้เทคโนโลยีโดยทั่วไปจะต่ำกว่าประมาณ 10 เท่า ซึ่งจะทำให้รูปแบบของทฤษฎีแรงงานในอดีตจะไม่สามารถตอบคำถามตลาดแรงงานในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลและมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงคุณภาพของการจ้างงานที่ไม่เหมือนเดิมอีกต่อไป (ที่มา : ดร.ธนิต โสรัตน์)

2. ภาพรวมตลาดแรงงาน

โครงสร้างตลาดแรงงาน ณ เดือนธันวาคม ปี 2563 ประกอบด้วยกำลังแรงงาน 39.45 ล้านคนจำนวนผู้มีงานทำ 38.76 ล้านคน ในตัวเลขนี้ได้รวมแรงงานต่างด้าว (ธ.ค.63) มีจำนวนรวมกัน 2,526,275 คน เป็นแรงงาน 4 สัญชาติ (มาตรา 59) จำนวน 2,323,050 คน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 6.07 ของกำลังแรงงานทั้งหมด ขณะที่ตัวเลขการว่างงานเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคมของสำนักงานสถิติแห่งชาติอยู่ที่ร้อยละ 1.5 คิดเป็นจำนวนผู้ว่างงานประมาณ 5.9 แสนคน แต่ตัวเลขไม่เป็นทางการประมาณ 2.838 ล้านคน เป็นผลจากวิธีการสำรวจและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้หลักเกณฑ์ในรอบ 1 สัปดาห์ที่สำรวจผู้ใดมีงานทำตั้งแต่ 1 ชั่วโมงจะมีค่าจ้างหรือไม่มีก็ตามจัดเป็นสถานะคนมีงานทำส่วนใหญ่ในกลุ่มตัวอย่างเป็นครัวเรือนภาคเกษตรทำให้อัตราการว่างงานของครัวเรือนเฉลี่ยอยู่ที่ประมาณร้อยละ 1 ต่ำเป็นอันดับ 3 ของโลก ผู้มีงานทำของไทยกระจายอยู่ในภาคส่วนเศรษฐกิจซึ่งมีมูลค่าประมาณ 16.879 ล้านล้านบาท (พ.ศ. 2562) ได้แก่ อุตสาหกรรมการผลิตมูลค่า 6.40 ล้านล้านบาทสัดส่วนร้อยละ 39, อุตสาหกรรมท่องเที่ยวมูลค่า 3.121 ล้านล้านบาทคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 18.5, ภาคค้าส่งและค้าปลีกมูลค่าสัดส่วนร้อยละ 16.1, ภาคขนส่งและโลจิสติกส์มูลค่าสัดส่วนร้อยละ 16.1, ภาคเกษตรกรรมมูลค่าสัดส่วนร้อยละ 8.4 และภาคบริการอื่น ๆ มูลค่าสัดส่วนร้อยละ 32.6 (ที่มา : สศช./ จีดีพีไม่ใช้ปี 2563 เพราะมีโควิด-19)

ตลาดแรงงานของภาคเอกชนก่อนวิกฤตการแพร่ระบาดไวรัสโคโรนาไม่รวมบริหารราชการ การศึกษา สุขภาพและเกษตรกรรมมีประมาณ 22.14 ล้านคน เป็นแรงงานซึ่งมีนายจ้างในระบบประกันสังคมตามมาตรา 33 มีสัดส่วนประมาณร้อยละ 50.2 ที่เหลือเป็นแรงงานนอกระบบกระจายอยู่ในสถานประกอบการต่าง ๆ ซึ่งจดทะเบียนนิติบุคคล ณ วันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2563 จำนวน 765,775 กิจการเป็นรูปบริษัทร้อยละ 75.5, หจก./หสน. ร้อยละ

24.4 และบริษัทมหาชนจำนวน 1,271 กิจการสัดส่วนร้อยละ 0.16 นอกจากนี้ยังมีสถานประกอบการที่ไม่จดทะเบียนนิติบุคคลประมาณ 6.780 แสนแห่ง ธุรกิจส่วนใหญ่เป็นกิจการรายย่อยและรายเล็กสัดส่วนประมาณร้อยละ 88.27 กิจการขนาดกลางสัดส่วนร้อยละ 9.67 และเป็นธุรกิจขนาดใหญ่สัดส่วนร้อยละ 2.06 สำหรับคลัสเตอร์อาชีพต่าง ๆ ซึ่งกระจายอยู่ในโครงสร้างแรงงานของไทยสามารถดูได้จากตารางข้างล่าง

โครงสร้างจำนวนผู้มีงานทำหลังวิกฤตโควิด-19

ข้อมูล ณ เดือนธันวาคม 2563

ภาคส่วนเศรษฐกิจ	จำนวน (ล้านคน)	ภาคส่วนเศรษฐกิจ	จำนวน (ล้านคน)	ภาคส่วนเศรษฐกิจ	จำนวน (ล้านคน)
เกษตรกรรม	13.48	การศึกษา	1.12	ลูกจ้างครัวเรือน	0.25
ขายส่ง-ปลีก	6.40	บริการอื่น ๆ	0.81	อสังหาริมทรัพย์	0.24
การผลิต	5.42	สุขภาพ	0.74	การสื่อสาร	0.19
โรงแรม-ท่องเที่ยว	2.97	กิจกรรมบริหาร	0.57	การไฟฟ้าและก๊าซ	0.12
ก่อสร้าง	2.11	สถาบันการเงิน	0.54	อื่น ๆ	0.21
บริหารราชการ	1.52	งานวิชาชีพ	0.41		
บางข้อมูล 2.35 ล้านคน					
โลจิสติกส์	1.4	ศิลปะความบันเทิง	0.26		

ที่มา : ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ

วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของจำนวนผู้มีงานทำ

จากอัตราตัวเลขผู้มีงานทำซึ่งมีผลต่ออัตราการว่างงานของประเทศซึ่งยังมีข้อกังขาด้านความน่าเชื่อถือด้วยการวิเคราะห์จากรายงานภาวะการทำงานของประชากร ด้วยวิธีการเปรียบเทียบจำนวนผู้มีงานทำเดือนมกราคมปี 2563 ซึ่งเป็นช่วงก่อนการล็อกดาวน์จำนวนผู้มีงานทำ 37.18 ล้านคนกับเดือนธันวาคมผู้มีงานทำมีจำนวน 38.76 ล้านคนเพิ่มขึ้นถึง 1.58 ล้านคน ข้อสังเกตคือเดือนธันวาคมปีดังกล่าวเศรษฐกิจยังอยู่ในช่วงหดตัวกำลังการผลิตยังมีส่วนเกิน มีแรงงานจำนวนมากซึ่งว่างงานไปขอเงินชดเชยจากประกันสังคมจนรัฐบาลต้องออกมาตรึงการกระตุ้นเศรษฐกิจรอบใหม่เพื่อช่วยเหลือและเยียวยาผู้ว่างงาน แต่จำนวนผู้ว่างงานเปรียบเทียบกับมกราคมกับธันวาคม 2563 สูงขึ้นถึงร้อยละ 4.25 ขัดแย้งกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างสิ้นเชิง (รายละเอียดสามารถดูได้จากตาราง)

เปรียบเทียบผู้มีงานทำก่อนและหลังโควิด-19

ปี พ.ศ. 2563

	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
กำลังแรงงาน (ล้านคน)	37.87	38.41	38.21	-	-	-	38.70	38.83	38.61	38.75	39.20	39.45
ผู้มีงานทำ (ล้านคน)	37.18	37.63	37.33	-	-	-	37.81	38.04	37.86	37.89	38.27	38.76
ผู้ว่างงาน (แสนคน)	4.06	4.19	3.92	-	-	-	8.30	7.23	6.93	8.10	7.84	5.90
ผู้มีงานทำ (%)	1.10	1.10	1.00	-	-	-	2.15	1.86	1.79	2.09	2.00	1.50

หมายเหตุ : เดือนเมษายน-มิถุนายน ไม่มีการสำรวจเนื่องจากอยู่ในช่วงล็อกดาวน์

3. ผลกระทบตลาดแรงงานจากวิกฤตเศรษฐกิจ

ผลกระทบเศรษฐกิจมหภาค

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาตั้งแต่ช่วงไตรมาส 2 จนถึงปลายปี 2563 มีการประเมินเศรษฐกิจอาจหดตัวร้อยละ 6.6 มูลค่าตัวเงินที่หายไปประมาณ 1.12 ล้านล้านบาท ส่งผลกระทบอย่างต่อเนื่องเห็นได้จากจำนวนแรงงานในระบบประกันสังคม (มาตรา 33) เปรียบเทียบกับเดือนมกราคม 2563 ซึ่งเป็นช่วงก่อนล็อกดาวน์พื้นที่เศรษฐกิจมีจำนวน 11,650,226 คนกับเดือนพฤศจิกายนมีจำนวน 11,075,882 คน ในช่วง 10 เดือนจำนวนแรงงานในระบบลดลงถึง 574,344 คนหรือหดตัวร้อยละ 4.95 สอดคล้องกับผู้ว่างงานซึ่งประกันตนมาขอรับประโยชน์ทดแทนกรณีว่างงานเดือนตุลาคมมีจำนวนถึง 4.916 แสนคนเป็นอัตราสูงสุดเท่าที่เคยมีและเดือนพฤศจิกายนจำนวน 4.654 แสนคน แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มการลดลงของผู้ว่างงานโดยในจำนวนนี้ร้อยละ 49.7 สาเหตุเกิดจากการถูกเลิกจ้าง นอกจากนี้แรงงานต่างด้าว (รวม) เปรียบเทียบในช่วงเดียวกันลดลงถึง 464,502 คน หดตัวหายไประยะ 15.5 ปีที่ผ่านมาจำนวนกำลังแรงงานของประเทศลดหายไปจากตลาดแรงงานมากถึง 1.038 ล้านคน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 2.65 ของกำลังแรงงานทั้งหมด เห็นได้ชัดแล้วว่าวิกฤตเศรษฐกิจจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนามีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อโครงสร้างตลาดแรงงาน (ที่มา : ข้อมูลเศรษฐกิจแรงงานและภาวะการทำงานของประชากรเดือน พ.ย.63)

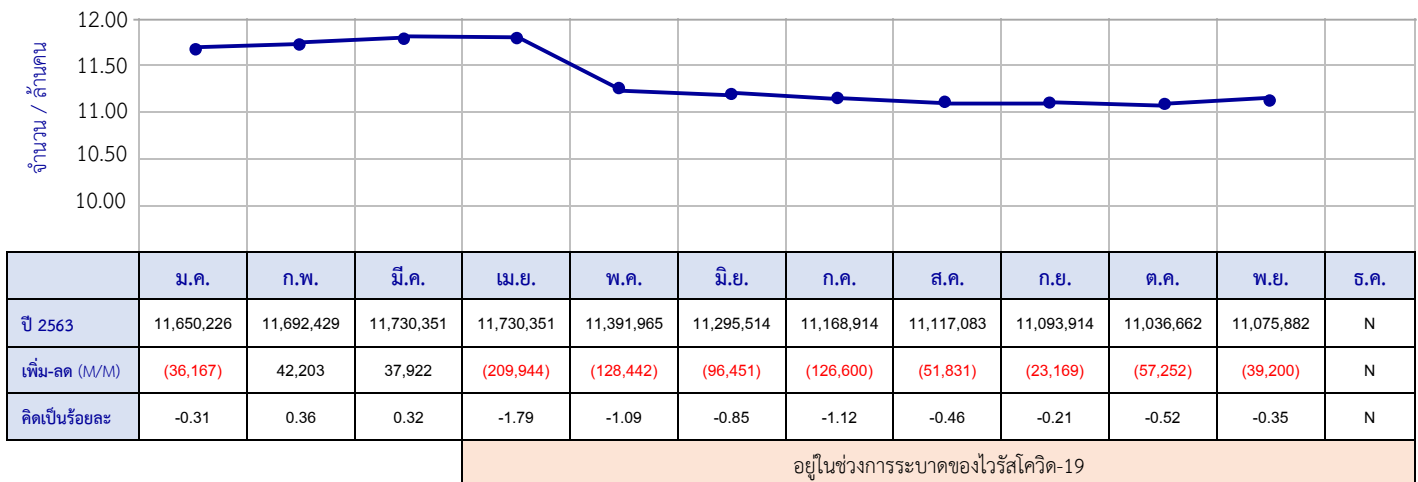
กำลังแรงงานที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจ

กำลังแรงงาน	จำนวน (คน)	
ผู้ที่ถูกเลิกจ้างรับเงินประกันสังคม (พ.ย.63)	234,295	4.654 แสนคน
ผู้ที่สมัครใจลาออกและรับเงินชดเชยประกันสังคม (พ.ย.63)	231,170	
นักเรียน-นักศึกษา ปี 2563 จบใหม่ว่างงาน (บรรจุนานแล้วประมาณ 1.820 แสนคน)	338,000	2.888 ล้านคน
แรงงานว่างงานจากภาคท่องเที่ยวและภาคเศรษฐกิจอื่น ๆ	2,500,000	
แรงงานประกันสังคมมาตรา 33 (ม.ค./ต.ค.63) ลดลง	574,344	1.038 ล้านคน
จำนวนแรงงานต่างด้าวมาตรา 59 (ม.ค./ต.ค.) ลดลง	464,502	

การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจอย่างเป็นนัย ในช่วงที่ผ่านมาธุรกิจที่เลิกกิจการอย่างเป็นทางการเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 18 ขณะที่ธุรกิจจดทะเบียนตั้งใหม่ลดลงร้อยละ 13 การฟื้นตัวอาจต้องไปถึงปี พ.ศ. 2565 หรือ 2566 จึงจะกลับมาปกติเหมือนก่อนการแพร่ระบาด ด้านตลาดแรงงานซึ่งมีความสัมพันธ์เป็นนัยกับเศรษฐกิจโดยตรงได้รับผลกระทบรุนแรงสูงสุดเป็นประวัติการณ์ สะท้อนจากแรงงานในระบบประกันสังคม (มาตรา 33) เปรียบเทียบเดือนมกราคมกับพฤศจิกายน 2563 หายไปถึง 574,344 คนหรือลดลงร้อยละ 4.92 ขณะที่แรงงานต่างด้าวซึ่งปกติจะมีการขาดแคลนไม่พอกับความต้องการมาตลอดอย่างน้อยเป็นสิบปี จากการเปรียบเทียบแรงงานต่างด้าวเดือนมกราคมกับพฤศจิกายน 2563 พบว่าจำนวนแรงงานต่างด้าวลดลงถึง 464,502 คน เมื่อนำมารวมกันกำลังแรงงานของชาติจากการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ลดลงถึง 1.038 ล้านคน แสดงให้เห็นว่าตลาดแรงงานของไทยมีความเปราะบางในระดับสูง เป็นความสูญเสียทางเศรษฐกิจที่กระทบไปถึงระดับรากหญ้า

ซึ่งจะส่งผลต่ออำนาจการจับจ่ายใช้สอยรวมถึงหนี้ครัวเรือนที่จะกลายเป็นกับดักของการแก้ปัญหาเศรษฐกิจทางเชิงโครงสร้าง (รายละเอียดดูได้จากกราฟ)

เปรียบเทียบการลดลงของลูกจ้างประกันสังคมมาตรา 33
(มกราคม-พฤศจิกายน 2563 จำนวนลดลง 574,344 คน = 4.92%)

จากที่กล่าวข้างต้นผลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรกลับให้ข้อมูลที่ขัดแย้งระบุว่าช่วงครึ่งปีหลังของปีที่ผ่านมาจำนวนผู้มีงานทำกลับมีจำนวนเพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนมีการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาเพียงแค่ชั่วโมงการทำงานอาจลดลงจากปีที่แล้วเฉลี่ย 43.2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์เป็น 42.6 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ลดลงเพียงแค่ 0.6 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ข้อมูลดังกล่าวไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ตลอดจนข้อมูลของ “TDRI” และภาคเอกชน รวมถึงศูนย์วิจัยของสถาบันการเงินและสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ที่ระบุว่าทุกภาคส่วนเศรษฐกิจล้วนอยู่ในภาวะหดตัว เช่น จีดีพีการส่งออกติดลบร้อยละ 6.7, การนำเข้าติดลบร้อยละ 13.7 ซึ่งภาวะเช่นนี้จะทำให้มีแรงงานว่างงานทั้งที่มาขอรับเงินชดเชยประกันสังคม และแรงงานที่ทำงานไม่ถึงครึ่งของชั่วโมงทำงานปกติรวมถึงแรงงานที่ออกจากงานแล้วกลับไปชนบทกลายเป็น “ผู้เสมือนว่างงานและว่างงานแฝง”

อย่างไรก็ตามรายงานสภาวะการทำงานของประชากรเดือนธันวาคมที่ผ่านมาให้ข้อสังเกตว่าผู้เสมือนว่างงานซึ่งตามนิยามหมายถึงผู้ที่ทำงานน้อยกว่า 4 ชั่วโมง/วัน มีจำนวนสูงถึง 2.47 ล้านคนเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงสูงที่อาจเปลี่ยนสถานะไปสู่ผู้ว่างงาน ขณะเดียวกันธนาคารแห่งประเทศไทย (18 ม.ค. 64) ระบุว่าผลกระทบจากการแพร่ระบาดรอบใหม่ในช่วงไตรมาสแรกของปีนี้อาจมีผลทำให้ผู้มีงานทำทั้งลูกจ้างรายวันและอาชีพอิสระนอกภาคเกษตรซึ่งอยู่ในพื้นที่สีแดงจำนวน 3.5 ล้านคนอยู่ในภาวะความเสี่ยงที่จะกลายเป็นแรงงานเสมือนว่างงาน อีกทั้งมีแรงงานไม่น้อยกว่า 1.1 ล้านคนที่มีความเปราะบางอาจสูญเสียตำแหน่งงานหรือรายได้ลดลงอย่างรุนแรง หากสถานการณ์แพร่ระบาดยังไม่สามารถควบคุมได้เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับความสามารถในการเข้าถึงวัคซีนสอดคล้องกับข้อมูลของกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานไตรมาส 3 ระบุว่ามียุทธศาสตร์ประกอบ 1,387 แห่งขอใช้มาตรา 75 หยุคนบางส่วนหรือทั้งหมดมีจำนวนแรงงานได้รับผลกระทบ 3.3 แสนคนตัวเลขนี้ยังไม่ปรากฏอยู่ในข้อมูลการว่างงาน

ผลกระทบทางเศรษฐกิจของภาคเอกชน

วิกฤตเศรษฐกิจที่มาจากโควิด-19 ที่เกิดในปีที่แล้วต่อเนื่องมายังปี พ.ศ. 2564 ส่งผลกระทบทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงโดยเฉพาะการหดตัวของตลาดแรงงาน เครื่องยนต์เศรษฐกิจทุกตัวล้วนไม่ทำงาน เช่น ภาคส่งออก, การนำเข้า, ท่องเที่ยว, ภาคการบริโภค, ค่าปลีก-ค้าส่ง, การลงทุน, กำลังการผลิตอุตสาหกรรม ล้วนหดตัวสูงสุดเท่าที่เคยมีส่งผลให้จีดีพีของประเทศหดตัวร้อยละ 6.0-6.5 จากที่ขยายตัวเป็นบวกร้อยละ 2.4 (ปี พ.ศ. 2562) สำหรับในปี พ.ศ. 2564 ซึ่งช่วงต้นปีปรากฏว่ามีการแพร่ระบาดของไวรัสโควิดซึ่งรุนแรงกว่ารอบแรกมีจังหวัดต่าง ๆ ที่ติดเชื้อมากเกือบทั่วประเทศจนรัฐบาลมีมาตรการควบคุมสูงสุดใกล้เคียงกับการล็อกดาวน์กับที่เกิดขึ้นปีที่แล้ว หากสามารถควบคุมการแพร่ระบาดรอบใหม่จีดีพีอาจขยายตัวได้ร้อยละ 2.5-3.0 แต่หากยืดเยื้อเศรษฐกิจปีนี้อาจขยายตัวได้เพียงร้อยละ 1.8-2.5 ซึ่งเป็นอัตราที่ต่ำมากเมื่อเทียบกับปีที่แล้วซึ่งหดตัวอย่างรุนแรงส่งผลกระทบต่อภาคเศรษฐกิจและภาคเอกชนมีมูลค่ารวมกันไม่น้อยกว่า 5.395 ล้านล้านบาท (รายละเอียดดูได้จากตาราง)

มูลค่าทางเศรษฐกิจของภาคเอกชนที่หายไปจากผลกระทบวิกฤตไวรัสโควิด-19 (ไตรมาส 4)

(ปรับปรุง 18 ม.ค. 64)

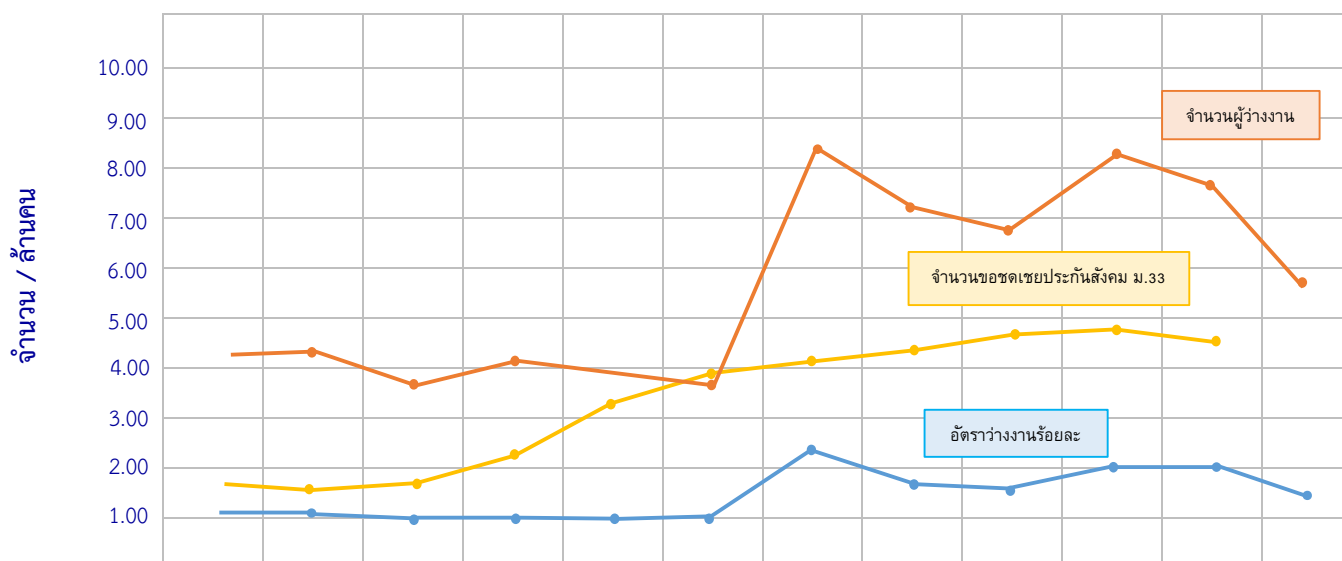
รายละเอียด	ปีพ.ศ.2562 (ร้อยละ)	ปีพ.ศ.2563 (ร้อยละ)	เม็ดเงินที่หายไป (ล้านบาท)	หมายเหตุ
GDP	2.5	-6.6	-	มูลค่าทางเศรษฐกิจที่หายไป 1.114 ล้านล้านบาท ปี 2564 อาจขยายตัวได้ร้อยละ 2.6-3.2
การส่งออก (บาท)	-3.58	-6.7	511,102	
การนำเข้า (บาท)	-7.92	-13.7	1,017,313	สินค้าทุนหดตัวร้อยละ 10.8, วัตถุดิบและสินค้าสำเร็จรูปหดตัวร้อยละ 11.5
ท่องเที่ยวต่างชาติ	2.052 ลบ.	-80.59	1,653,700	จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติ 6.693 ล้านคน
ท่องเที่ยวในประเทศ	1,069,080	-49.17	525,627	จำนวนนักท่องเที่ยวในประเทศ 85.44 ล้านคน
การบริโภค	4.3	2.8	-	
ค้าปลีก	-2.8	-12.0	500,000	คาดว่าไตรมาสแรกปี 2564 หดตัว 7-8%
การลงทุนเอกชน	2.8	-10.4	81,764	เฉพาะที่ผ่าน BOI
กำลังการผลิต อุตสาหกรรม	70.5	64.8% (พ.ย.)	-	ตุลาคมอยู่ที่ระดับ 63.9
จำนวนผู้ว่างงาน	4 แสนคน	2.838 ล้านคน	306,504	ใช้ค่าเฉลี่ย 12,000 บาท x 9 เดือน (เม.ย.-ธ.ค.63)
หนี้ครัวเรือน	Q1/2563 12.966 ลบ.	Q3/2563 13.766 ลบ.	799,246	เปรียบเทียบไตรมาส 2 ปีพ.ศ.2562 กับปีพ.ศ.2563
รวม			5,395,256	ที่มา : ดร.ธนิต โสรัตน์

4. แนวโน้มภาวะตลาดแรงงานปี พ.ศ. 2564 ภายใต้การแพร่ระบาดของโควิดรอบใหม่

ประเทศไทยที่ผ่านมาในช่วง 2 ทศวรรษแทบไม่มีปัญหาการว่างงาน แต่ในช่วงไตรมาส 4 ของปี พ.ศ. 2563 จำนวนแรงงานที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจทั้งผู้ที่สมัครใจลาออก-ถูกเลิกจ้าง, แรงงานนอกระบบ, นักเรียน-นักศึกษาจบใหม่รวมกันประมาณ 2.838 ล้านคนยังไม่รวมแรงงานต่างด้าว (พ.ย.63) ลดลงถึง 4.64 แสนคน แสดงให้เห็นถึงความเปราะบางของเศรษฐกิจที่หดตัวอย่างรุนแรงส่งผลกระทบต่อตลาดแรงงาน ภาวะนี้จะต่อเนื่องไปอย่างน้อยไปจนถึงปลาย ปี พ.ศ. 2564 จะกลายเป็น “New Normal” หรือวิถีใหม่ของตลาดแรงงาน ซึ่งหลังการแพร่ระบาดโควิดที่จะกดดันให้มีการเปลี่ยนแปลงด้วยการใช้เทคโนโลยีมาใช้แทนแรงงานมนุษย์ทั้งในภาคอุตสาหกรรม, คำสั่ง-คำปลีก, สถาบันการเงิน และภาคบริการ นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยียังเกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์และอุตสาหกรรมบางประเภทที่อาจกลายเป็นของตกยุคล้าสมัยตลอดจนขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศทำให้การลงทุนใหม่จะลดลงรวมไปถึงการย้ายฐานการผลิตไปยังแหล่งผลิตใหม่ที่มีศักยภาพดีกว่าและต่ำกว่าไทย ภาวะเช่นนี้จะทำให้ผู้ว่างงานแฝงและแรงงานกลุ่มเสมือนว่างงานอาจกลายเป็นว่างงานถาวรและต้องออกจากกำลังแรงงานของชาติไปในที่สุด

เปรียบเทียบผลกระทบสภาวะการทำงานจากวิกฤตโควิด-19

ระหว่างเดือนมกราคม-ธันวาคม 2563 (หน่วย : แสนคน)

ที่มา : ดร.ธนิต โสรัตน์

จากกราฟข้างต้นเป็นข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ แสดงให้เห็นได้ว่าอัตราการว่างงานก่อนการแพร่ระบาดของโควิด-19 (ม.ค.-มี.ค.63) อัตราเฉลี่ยว่างงานร้อยละ 1.06 ซึ่งไม่แตกต่างกับค่าเฉลี่ยอัตราการว่างงานของประเทศไทยในรอบสิบปีที่ผ่านมา แม้แต่ในช่วงล็อกดาวน์ 3 เดือนระหว่างเดือนเมษายนและมิถุนายนอัตราการว่างงานเฉลี่ยร้อยละ 1.04 แสดงให้เห็นว่าข้อมูลเชิงประจักษ์ในช่วงดังกล่าวคาดว่าจะมีคนว่างงานกว่า 6 ล้านคน แต่ตัวเลขทางราชการกลับระบุว่าประมาณ 4 แสนคนซึ่งไม่สอดคล้องกันอย่างสิ้นเชิง **ทั้งนี้อัตราการว่างงานเฉลี่ยช่วงครึ่งปีหลังตั้งแต่เดือนกรกฎาคมจนถึงเดือนธันวาคมมีการปรับสูงขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 1.88** ขณะเดียวกันจำนวนผู้ขอขดเชยว่างงานจากประกันสังคม (มาตรา 33) กลับพุ่งสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องเฉพาะเดือนพฤศจิกายน ปี 2563 จำนวน 4.654 แสนคน เปรียบเทียบกับเดือนมกราคม ซึ่งเป็นช่วงก่อนล็อกดาวน์มีผู้ขอเงินขดเชยจากการว่างงานเพียง 1.619 แสนคน

ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าอัตราการว่างงานไตรมาสแรกเปรียบเทียบกับครึ่งปีหลังของปีที่แล้วสูงขึ้น 1.77 เท่าของอัตราก่อนเกิดการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 อย่างน้อยข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติก็ยอมรับเป็นนัยว่าอัตราการว่างงานสูงขึ้นเพียงแต่วิธีการเก็บตัวอย่างของการสำรวจยังใช้รูปแบบของ “ILO” ซึ่งนิยามว่าผู้มีการทำงานหมายถึงคนที่ในรอบหนึ่งสัปดาห์ทำงานไม่น้อยกว่า 1 ชั่วโมงจะได้รับค่าจ้างหรือไม่ก็ตามด้วยนิยามนี้แรงงานตกงานที่กลับไปอยู่ในครัวเรือนชนบทจึงกลายเป็นผู้มีงานทำ

อย่างไรก็ตามสัญญาณการฟื้นตัวของเศรษฐกิจเริ่มเห็นได้จากไตรมาสสุดท้ายของปี 2563 ที่ภาคการส่งออกเริ่มมีการฟื้นตัว สะท้อนจากมูลค่าการส่งออกเดือนพฤศจิกายนที่ติดลบเหลือหดตัวร้อยละ 3.65 หดตัวต่ำสุดในรอบ 7 เดือนนับแต่การแพร่ระบาดของโควิด ขณะเดียวกันรัฐบาลมีการกระตุ้นเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องทำให้การบริโภคสามารถขยายตัวได้ร้อยละ 2.8 ขณะที่ดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรม (MPI) ปลายปีที่แล้วขยายตัวเป็นบวกร้อยละ 0.35 (Y/Y) สูงสุดในรอบ 19 เดือน สอดคล้องกับอัตราการใช้กำลังการผลิตของภาคอุตสาหกรรม (CPU) เริ่มมีการขยายตัวอยู่ที่ระดับ 64.80 เปรียบเทียบก่อนมีวิกฤตโควิดอยู่ที่ระดับ 66.84 เป็นการฟื้นตัวของภาคอุตสาหกรรมหลัก เช่น รถยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ อุตสาหกรรมแผงวงจรอิเล็กทรอนิกส์ อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า อุตสาหกรรมถุงมือยาง อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับเกษตรภัณฑ์ต่าง ๆ ฯลฯ การพยากรณ์สถานะเศรษฐกิจและตลาดแรงงานยังมีความไม่แน่นอนเนื่องจากเดือนมกราคม 2564 กลับมีการแพร่ระบาดของไวรัสโควิดรอบใหม่อย่างรุนแรงจำเป็นที่จะต้องมีการติดตามและประเมินสถานการณ์อย่างต่อเนื่อง

เปรียบเทียบอัตราการใช้เครื่องจักรอุตสาหกรรมปี 2563

(ยังไม่ปรับตามฤดูกาล)

เดือน	อัตรา	เดือน	อัตรา	เดือน	อัตรา
มกราคม	66.75	พฤษภาคม	52.34	กันยายน	63.07
กุมภาพันธ์	66.06	มิถุนายน	55.07	ตุลาคม	63.20
มีนาคม	67.78	กรกฎาคม	57.58	พฤศจิกายน	64.80
เมษายน	51.27	สิงหาคม	60.86	ธันวาคม	-

ที่มา : ข้อมูลปฐมภูมิจากสำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม (สศอ.)

5. ภูมิทัศน์ตลาดแรงงานปี 2564

บริบทภูมิทัศน์ตลาดแรงงานปี 2564 ขึ้นอยู่กับภาวะการฟื้นตัวของเศรษฐกิจทั้งระดับโลกและของไทยซึ่งยังมีความไม่แน่นอนสูงเนื่องจากในช่วงไตรมาสแรกมีการระบาดของไวรัสโควิด-19 (ต่อเนื่องมาจากกลางเดือนธ.ค.63) มีการระบาดไปเกือบทั่วประเทศรัฐบาลมีมาตรการประกาศพื้นที่ควบคุมสูงสุดและมาตรการต่าง ๆ โดยการแพร่ระบาดในช่วงจัดทำรายงานฉบับนี้ยังไม่สามารถควบคุมได้ทำให้ไม่สามารถคาดการณ์ได้ว่าตลาดแรงงานจะฟื้นตัวหรือทรุดตัวไปในทิศทางใด ก่อนอื่นต้องเข้าใจว่าเศรษฐกิจไทยยังต้องพึ่งพาการท่องเที่ยวซึ่งหากสถานการณ์ในประเทศและของโลกยังอยู่ในช่วงการแพร่ระบาด คาดว่าภาคการท่องเที่ยวทั้งของต่างชาติและในประเทศอาจทรุดตัวต่ำกว่าปีที่ผ่านมาทำให้กำลังซื้อยังไม่กลับมา หากการแพร่ระบาดของโควิดไปถึงขั้น “Super Spreader” จะทำให้เศรษฐกิจของไทยซึ่งมีความเปราะบางอยู่แล้วกระทบอย่างรุนแรงมากกว่าปีที่ผ่านมาซึ่งขณะนี้สถานการณ์ยังเร็วเกินไปที่จะคาดการณ์อย่างหนึ่งอย่างใดได้

อย่างไรก็ตามการฟื้นตัวของภาคอุตสาหกรรมที่ได้รับอานิสงส์จากการส่งออกที่เริ่มหดตัวอยู่ในระดับที่หัตถ์น้อยลงจะช่วยประคองให้เศรษฐกิจของไทยสามารถผ่านพ้นไปได้สะท้อนจากการนำเข้าสินค้าประเภททุนช่วงปลายปีหดตัวร้อยละ 2.46 ต่ำสุดนับตั้งแต่การล็อกดาวน์ สะท้อนถึงการลงทุนระยะสั้นในการนำเข้าเครื่องจักรเริ่มกลับมา ขณะเดียวกันการนำเข้าวัตถุดิบและสินค้าสำเร็จรูปช่วงปลายปีหดตัวร้อยละ 5.9 ต่ำสุดนับตั้งแต่เดือนมีนาคม 2563 เป็นสัญญาณที่ดีว่าสต็อกคงเหลือของภาคเอกชนลดน้อยลง กอปรทั้งรัฐบาลมีโครงการกระตุ้นเศรษฐกิจรอบใหม่คาดว่าจะใช้เงินประมาณ 6.11 แสนล้านบาท ส่วนใหญ่เป็นเงินที่เหลือจากพรก.กู้เงินซึ่งใช้ไม่หมด โดยมีข้อสังเกตว่างบประมาณอาจไม่พอเพียงที่จะฟื้นเศรษฐกิจ สภาวะตลาดแรงงานมีความเสี่ยงจากดีมานด์ที่หดตัวตลอดจนสภาพคล่องของภาคธุรกิจที่ลดต่ำอาจนำไปสู่การปิดกิจการและการเลิกจ้างแต่อย่างน้อยก็พอที่จะประคองตัวในสภาวะเศรษฐกิจหดตัวจีดีพีปีที่ผ่านมาคาดว่าจะหดตัวร้อยละ 6.6 สำหรับปี 2564 จากการประเมินของธนาคารแห่งประเทศไทยหากสภาวะปกติอาจขยายตัวได้ประมาณร้อยละ 3.2 แต่หากมีการระบาดรอบ 2 ที่ไม่รุนแรงจีดีพีจะขยายตัวได้ประมาณร้อยละ 1.8-2.8

ตลาดแรงงานในปีพ.ศ.2564 ทามกลางความเปราะบางและไม่แน่นอนของเศรษฐกิจรวมถึงการจ้างงานที่ได้รับผลต่อเนื่องจากปีที่ผ่านมาและถูกซ้ำเติมจากการแพร่ระบาดรอบใหม่ ซึ่ง ณ ช่วงเวลาที่จัดทำรายงานฉบับนี้ยังไม่ชัดเจนถึงการยุติการแพร่ระบาดและ/หรือการเข้าถึงวัคซีนแต่มีแนวโน้มเศรษฐกิจที่จะกลับมาขยายตัวเป็นบวก การฟื้นตัวของตลาดแรงงานมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับอยู่ในคลัสเตอร์หรือภาคส่วนใด หากอยู่ในภาคท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับโรงแรม ที่พักอาศัย ตลอดจนโซ่อุปทานที่เกี่ยวข้องการฟื้นตัวอาจต้องรอไปถึงปลายปีหรือปีหน้า โดยเฉพาะธุรกิจท่องเที่ยวที่พึ่งพาต่างชาติซึ่งปีที่แล้วมีนักท่องเที่ยวเข้ามาประมาณ 6.693 ล้านคนหดตัวเชิงปริมาณสูงถึงร้อยละ 83.4 และปีนี้อาจถูกซ้ำเติมจากการแพร่ระบาดของไวรัสทั้งในประเทศและหลายประเทศอาจทำให้นักท่องเที่ยวต่างชาติหดตัวเหลือ 5.5 ล้านคนซึ่งเป็นจำนวนที่น้อยกว่าปีที่ผ่านมา ขณะที่การท่องเที่ยวที่พึ่งพาในประเทศหากสามารถควบคุมการแพร่ระบาดและรัฐบาลมีงบกระตุ้นเศรษฐกิจในรูปแบบต่าง ๆ อาจทำให้เริ่มมีการฟื้นตัวแต่ยังไม่เหมือนก่อนการแพร่ระบาด

สำหรับภาคส่วนเศรษฐกิจที่เกี่ยวกับร้านอาหาร พื้นที่ค้าปลีกการค้ารายได้อาจลดลงชั่วคราวจนกว่าจะคลายมาตรการ สำหรับอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งออกรวมถึงอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์มีแนวโน้มฟื้นตัว โดยเฉพาะกลุ่มที่เป็นอาหาร ยา-เวชภัณฑ์ทางการแพทย์ ขณะที่ธุรกิจบริการเช่นโลจิสติกส์มีแนวโน้มจากการฟื้นตัวที่ถูกผลักดันมาจากภาคการส่งออกและนำเข้า อีกทั้งการที่ผู้คนอยู่ใน “Social Distancing” ทำให้ธุรกิจและแรงงานอิสระประเภทออนไลน์ทั้งขายสินค้าและจัดส่งถึงบ้านมีการขยายตัวสร้างงานให้กับคนเป็นจำนวนมาก โดยภาพรวมเศรษฐกิจในปีพ.ศ.2564 มีแนวโน้มการฟื้นตัว แต่ต้องเข้าใจว่าเป็นการฟื้นตัวหรือขยายตัวจากภาวะการหดตัวจากปีที่ผ่านมา ทางธนาคารแห่งประเทศไทยมีการระบุว่าโควิดรอบสองอาจส่งผลกระทบต่อแรงงานกลุ่มเสี่ยงซึ่งเป็นลูกจ้างรายวันและอาชีพอิสระนอกภาคเกษตร อยู่ในพื้นที่สีแดงจำนวน 3.5 ล้านคน มีชั่วโมงการทำงานอาจลดลงเกินครึ่งของเวลาทำงานปกติกลายเป็นผู้เสมือนว่างงานอีกทั้งอาจมีแรงงานไม่น้อยกว่า 1.1 ล้านคนที่รายได้อาจลดลงอย่างรุนแรง

โดยสรุปภูมิทัศน์ตลาดแรงงานปี 2564 ยังมีความไม่แน่นอนค่อนข้างสูงเนื่องจากการแพร่ระบาดของโควิดรอบใหม่ในช่วงต้นไตรมาส 1 มีผลกระทบต่อการทำงานของเศรษฐกิจซึ่งมีความเปราะบางอยู่ก่อนหน้านี้ทั้งจากภาคการส่งออก, กำลังซื้อที่หดตัว, กำลังการผลิตที่ยังมีส่วนเกิน ขณะที่ด้านอุปสงค์การใช้จ่ายใช้สอยขึ้นอยู่กับมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจและเยียวยาจากรัฐบาล มีการปรับอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจจากที่หดตัวร้อยละ 6.6 ซึ่งเดิมคาดว่าจะปีนี้อาจขยายตัวได้ร้อยละ 3.2 แต่ผลของการแพร่ระบาดของไวรัสรอบใหม่อาจส่งผลต่อการขยายตัวของเศรษฐกิจขึ้นอยู่กับการฟื้นตัวของเศรษฐกิจโลก การยุติการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาและความเชื่อมั่นที่จะทำให้ผู้คนเดินทาง ปัจจัยในประเทศขึ้นอยู่กับการปลดล็อกพื้นที่สีแดงเพื่อให้เศรษฐกิจกลับมาเป็นปกติรวมถึงการเปิดรับนักท่องเที่ยวต่างชาติและมาตรการกระตุ้นกำลังซื้อจากรัฐบาลตลอดจนการแก้ปัญหาสภาพคล่องของนายจ้าง โดยเฉพาะกลุ่มเอสเอ็มอี อีกทั้งการเข้าถึงวัคซีนของคนอย่างน้อยครึ่งหนึ่งของประชากรอาจต้องไปถึงกลางปีหรือไตรมาส 3 ปัจจัยดังกล่าวส่งผลโดยตรงต่อการฟื้นตัวของตลาดแรงงาน

➡ หากสนใจรายงานพิเศษ “วิถีใหม่ของตลาดแรงงานหลังวิกฤตโควิด” และ
รายงานพิเศษ “องค์ประกอบของการเริ่มต้นเป็นเจ้าของธุรกิจ”

สามารถ Download PowerPoint ได้ที่ www.tanitsorat.com
และสามารถติดตามรายงาน-บทความอื่น ๆ ได้ที่

www.tanitsorat.com
Facebook/Tanit.Sorat
Youtube.com

รวมทั้งบทสัมภาษณ์ต่าง ๆ โดยใช้ดีวีอาร์ด “ดร.ธนิต โสรัตน์”
คัดลอกบทความนี้หรือนำบางส่วนไปใช้ในงานต่าง ๆ โปรดอ้างอิงชื่อผู้เขียนบทความ